

435. Sárospatak-Héce, Kövi Sándor utca 8.  
(KÖH 78661)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kú

A Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Múzeuma 2010. szeptember 27. és november 30. között tudományos tervátást végzett a Kövi Sándor u. 8. sz. telken, az egykori habán telep (Curia Anabaptistarum) területén.

A történeti-topográfiai adatok alapján pontosan meghatározható habán telep területén korábban régészeti feltárás nem történt, ám a Kövi Sándor u. 8. számú ház kertjében csatornaásás közben 1974-ben egy jelentős éremkincslet került elő. A lelet elrejtése kapcsolható a habán telep végleges megszüntéhez-pusztulásához. Összesen 24 darab, 5×5 m-es szelvényt tűztünk ki a kutatási területen, ahol ezzel párhuzamosan egy geofizikai mérésre is sor került, Pusztai Sándor geofizikus irányításával. Területünkön sajnos a vaskerítések és elektromos vezetékek miatt nagyon sok mérési „zaj” volt, ami nagyban megnehezítette a kapott eredmények értékelését. Néhány nagyméretű, vörös színű folt arra enged következtetni, hogy a felszín alatt átégett objektumok vannak. Hogy ezek valóban kemencemaradványok-e, arra egészen biztosan csak a telek teljes feltárása után tudunk válaszolni. Az idei évben olyan területen nyitottunk meg szelvényeket, ahol a geofizikai mérések semmilyen anomáliát nem jeleztek. Az volt ugyanis a célunk, hogy ezekben a szelvényekben a kötött, bolygatatlan altalajig mélyülve meghatározzuk a lelőhely teljes vertikális rétegsorát, tájékozódjunk a kultúrrétegek jellegéről, s meghatározzuk azt a stratigráfiai horizontot, melyek a 17. század időszakához, a habánokhoz köthetők.

A telek teljes területén kitűzött szelvényhálót két kutatási zónára osztottuk (A-B) s ez alapján számoztuk őket. Az A/III szelvényben a kötött, agyagos altalajig mélyültünk, melyet 120 cm mélységben értünk el. Az altalaj fölötti mintegy 40 cm vastagságú, tömött, sötétbarna kultúrrétegből őskori kerámiatöredékek kerültek elő. A kötött altalajon pedig további őskori beásások, struktúrák (gödör, árok) foltjai jelentkeztek. A legfelső, humuszos, recens leletanyagot tartalmazó 15–20 cm vastagságú réteg és az altalaj fölötti őskori réteg között egy szürke színű, habarcs- és téglaszemcsékkel kevert, gazdag régészeti leletanyagot tartalmazó 50–60 cm vastag réteg jelenti lelőhelyünkön a 17. századi horizontot. A réteg keltezését a belőle előkerülő pénzérmék segítik, a habánokkal való összekapcsolásukat pedig a rétegből feltárt, jellegzetes habán kerámia- és kályhacsempe-töredékek bizonyítják. Az A/I szelvény közepén, a 17. századi horizonthoz köthető szinten egy nagyméretű görgetegkövekből álló ovális alakú építményalapot(?) tártunk fel, melyet felületben való dokumentálása után metszetre bontottuk. Az agyagos altalajba ásott gödörbe szárazon rakott kövekből álló objektum alja felszíni megjelenésétől számítva 100 cm mélységben jelentkezett. Pontosabb rendeltetésére egyelőre nem találtunk magyarázatot, ám nem kizárt, hogy nagyobb felület feltárása után több hasonló jelenség is előkerülne,

melyek esetlegesen valamilyen rendszert képeznek, s ezáltal értelmezhetővé válnak.

Az egymással szomszédos A/II és A/VI szelvények feltárása során egy kő épületalap került napvilágra, melynek további kutatása a következő évek feladata lesz. A csekély kiterjedésű feltárás során a 17. századra datálható feltöltési rétegekből napvilágra került műhelyhulladék a további kutatás szempontjából bírhat jelentőséggel. A minden bizonnyal selejtnek tartható, túlégetett, deformált kerámia- és kályhacsempe-töredékek mellett előkerültek olyan égetőlapok és megolvadt téglatöredékek, melyek fazekaskemence létére engednek következtetni.

RINGER ISTVÁN

436. Sárospatak-Héce, Pálóczi-castellum  
(KÖH 36057)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kk

A Sárospatak ÉK-i részén fekvő városrészben, a Széldomb, a Kolozsvári utca, Fazekas-sor nevű utcák által határolt területen, a Bodrog Ny-i partján, kb. 20 m magas dombon állt egykoron a város életében jelentős szerepet játszó Pálóczi-család erődített udvarháza, castelluma. Ma csupán DNy-i külső falának jelentős része és a Ny-i külső falsarok áll, több méteres magasságban. Egykori elrendezésének néhány alapelemét 1987–1989 között szondázó ásatással tudtam felderíteni. Az objektumhoz 3 pince tartozik, feltehetően a Ny-ról nyíló bejárat része lehetett a Dobó Ferenc utca 64. sz. alatti kertben fellelhető pince. A 2010-ben újra meginduló feltárás feladata az alaprajz további tisztázása volt, mivel Sárospatak hosszú távú városrendezési tervében a 16. századi vár előzményének számító középkori castellum egyes elemeinek bemutatása is szerepel.

A 2010. október elejétől november közepéig tartó feltárás izgalmas részleteket hozott napvilágra a kitűzött két szelvényben, (10×10 és 3×10 m) megerősítve azon ismereteinket, hogy a Pálóczi-udvarház a jelenleg is álló Perényi-várat megelőző jelentős erődítés volt a 15. századi Patak mezővárosban. A Ny-i, egykori kocsút felé igen erős védelmi vonalat építettek ki. Az udvarház Ny-ról nyíló bejáratát falszorossal, farkasveremmel és a kisebb szelvényünkben megfigyelt őrtoronnyal vagy kis bástyával(?) védték. További kutatást igényel az árok méreteinek, a D-i irányú sarokpont megerősítésének tisztázása, melyek a területre esnek. A korlátozott méretű kutatás biznyságul szolgált arra, hogy a castellum jelentős részletei értelmezhető állapotban megőrződtek a felszín alatt, további kutatásuk mindenképpen indokolt.

JÓSVAINÉ DANKÓ KATALIN

437. Sárvár, Alsó-mező  
(KÖH 73351)

(Vas megye) Ó, Rő

A 88. sz. út burkolat-megerősítése miatt szükségessé vált terepbejárást a 3+586–10+046 km-sz. közti szakaszon

2010. március 30-án végeztük. Egy új, eddig ismeretlen lelőhelyet lokalizálnunk, kevés számú őskori és római kori töredéket gyűjtöttünk.

Munkatárs: Fekete Csanád régész.

REMÉNYI LÁSZLÓ

#### 438. Sárvár-Rábasömjén, r. k. templom

(KÖH 64850)

(Vas megye) Á

2010. május 12-én Kiss Péter régész és Kolonits László régésztechnikus csatornázás régészeti megfigyelését végezte a község belterületén, melynek során emberi csontokra bukkantak. A földmunkát a teljes szakaszon leállították.

2010. május 13–21. között, az általam vezetett feltárás során kiderült, hogy a temetőt korábban már több közmű is bolygatta, így a nagyrészt elpusztított 11. századi soros temető utolsó sírjait tudtuk dokumentálni. A temetkezési hely hajdani dombját is jórészt elhordták, ill. bolygatták. A lelőhely jelentőségét az adja, hogy a falu Szent Márk titulusú, oklevelekben elsőként 1259-ben említett Árpád-kori templomát a korábbi soros temető dombján építették fel. A mai Vas megye területén a Csepreg-szentkirályi mellett ez a második gellértegyházi típusú temető.

A lelőhelyen 30 vázrészletet és 10–15, részben ezeket vágó 13–15. századi települési objektumot bontottunk ki. A sírokból előkerült leletanyag főképp karikaékszerekből áll, S-végű hajkarikákat, kevés üveg- és fluoritgyöngyöt és az egyik váz szájüregében egy – előzetes meghatározás alapján – Könyves Kálmán uralkodása alatt vert pénzérmét találtunk.

Munkatársak: Kiss Péter régész, Kőszegi Ádám, Vágusz Milán, Kolonits László és Hekli Hajnalka régész-technikusok, Isztin Gyula geodéta.

PAP ILDIKÓ KATALIN

#### 439. Seregélyes, Réti-földek

(KÖH 37486)

(Fejér megye) LT, Rő, A, Á

A 2010. július 13. és szeptember 8. között végzett kutatást a 62. sz. főút új szakaszának építése tette szükségessé, mely 30–50 m szélességben haladt át a lelőhely középső részén, 1100 m hosszan. A lelőhely a községtől D-re 500 m-re helyezkedik el, területe kb. 25 hektár. A terepbejárást a KÖSZ munkatársai végezték, a területen korábban nem volt régészeti kutatás. A lelőhely a Sárosd-Seregélyesi-vízfolyástól Ny-ra helyezkedik el, 1–5 m relatív magasságú „dombok” tagolják. A humuszréteg vastagsága 20 és 150 cm között váltakozott. A lehumusztolt 4310 m<sup>2</sup>-ből kb. 600 m<sup>2</sup>-t nem tudtunk feltárni a Sárosd-Seregélyesi vízfolyás magas vízállása miatt, ill. más területek magas talajvízszintje miatt.

Az 1100 m hosszú lelőhelyen a nyomvonal két oldalán 2 m szélességben humusztoltunk a lelőhelynek az út vonalába eső teljes hosszában: 125 objektumot és 22 sírt tártunk fel.

Egy gödör volt kelta, 1 árok római császárkori, 22 sír avar; az Árpád-korból 1 gödör, 1 kemence, 4 árok és 6 félig földbe mélyített, kemencés ház került elő.

A kutatás legjelentősebb eredménye egy avar kori temető részlete: 19 sír került elő egy csoportban az É-i kutatóárokban, kettő ugyanebben az árokban, de kb. 30 m-re a legkeletibb sírtól és egymás mellett, egy sír pedig a D-i kutatóárokban volt. Ez alapján a temető pontos kiterjedését nem lehet meghatározni, de a K-Ny-i irányú teljes szélességét (kb. 65 m) valószínűleg megtaláltuk. A sírok egymástól 2–5 m-re helyezkedtek el, a halottakat a hátukon, nyújtva, ÉNy-DK-i irányban fektették. A sírgödrök lekerekített sarkú téglalap alakúak voltak, csaknem minden sírban megfigyeltük a halotti kerevet nyomait. A sírok a mai felszíntől számítva 50–170 cm mélyen helyezkedtek el, három csontváz részben, kettő teljesen a talajvíz alatt volt, ezeket szivattyúzás közben tártuk fel és dokumentáltuk. A felnőtt sírok egy kivétellel raboltak lehettek, a rablások a felsőtestre-fejre irányultak, a 19 felnőtt közül a koponya csak egyetlen esetben volt a helyén. Három kivétellel mindegyik felnőttnek a lábfejnél volt egy kis fazék, a leggyakoribb mellékletek a vaskések és vascsatok voltak, hét esetben találtunk állatcsontot a sírban. A legérdekesebb melléklet egy pár geometrikus díszű varkocsszorító, melynek az anyaga kívül aranylemezből állt, melyet bronzlemezre tettek rá és préseléssel(?) alakítottak ki.

Munkatársak: Czifra Szabolcs, Dobozi Ágnes, Hetesi Szilvia, Kisjuhász Viktória, Nemes György régészek; Bányász Dia, Eleki Nándor, Falchetto Alfred, Gelencsér Ákos, Grósz Edit technikusok.

NAGY NÁNDOR NORBERT

#### 440. Seregélyes határa

(Fejér megye) B, LT, A, Á

2009 decembere és 2010 májusa között kiterjedt terepbejárásokat folytattunk a Nabucco gázvezeték dunántúli és Pest megyét érintő szakaszán, összesen 205 km hosszúságban, a nyomvonal 100-100 m-es szélességében. A téli idényben végzett terepbejárás során általában jó megfigyelési viszonyok között tudtunk vizsgálni, összesen 184 régészeti lelőhelyet azonosítottunk.

Seregélyesen kilenc lelőhelyet találtunk, ebből négy korábban ismert lelőhely helyszínét kerestük fel a falu Ny-i oldalán. Nagy kiterjedésű, több korszakon át lakott lelőhelyet azonosítottunk a falutól D-re a *Sárosd-Seregélyesi-vízfolyás* (KÖH 74089), ill. É-ra a *Dinnyés-Kajtoricsatorna két oldalán* (KÖH 74085, 74087) és a *Rác-völgy mellett* (KÖH 74381).

REMÉNYI LÁSZLÓ – STIBRÁNYI MÁTÉ

#### 441. Seregélyes határa

(Fejér megye) V, A, Á

2010 nyarán a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat szondázó feltárásokat végzett a 62. sz. út Seregélyest